

ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

[Με την ευκαιρία της εκατονταετηρίδας της ελληνικής ανεξαρτησίας το «Ελληνικό Ώδειο» διοργάνωσε στην αίθουσα του φιλολογικού συλλογού «Παρνασσού» δυό ποιητικές γιορτές, τη μιὰ άπογευματινή Σαββάτο 5 του Ἀπριλίη 1930 και την άλλη πρωινή 13 του Ἀπριλίη 1930, Κυριακή των Βαΐων, με τὸ σκοπὸ νὰ δείξει τὴν πρόοδο πὸν ἡ νέα λυρική μας ποιητὴ ἔκαμε τὰ τελευταία χρόνια. Στὴν πρώτη φιλολογικὴ άπογευματινὴ μίλησε ὁ ποιητὴς Ἀθάνας γιὰ τὸ ἔργο τῶν συγχρόνων ποιητῶν Δάφνη, Ρήγα Γκόλφης, Οδρανὴ, Σπεράντζα καὶ Καρωτάκη καὶ ἡ καθηγήτρια τῆς άπαγγελίας κ. Τζούλια Ἀμπελά-Τερέντσιο, μαζί με τις πὸν διαλεχτές μαθήτριές της άπαγγέλιανε τὰ πὸν χαρακτηριστικὰ ποιήματα τῶν ποιητῶν αυτῶν. Στὴ δεύτερη φιλολογικὴ πρωινή ὁ ποιητὴς Ρήγας Γκόλφης ἔκαμε τὴν παρακάτω εἰσήγηση γιὰ τοὺς ποιητὴς Λαύρα, Καρθαῖο, Ἀθάνα και τὴν ποιήτρια Μαρία Πολυδούρη καὶ άκολούθησε άπαγγελία άπό τὴν κ. Τερέντσιο με τις μαθήτριές της.

Ὁ Γκόλφης με τὴν ὁμίλια του δὲν ἔκαμε καθαρὸ κριτικὴ, μὰ ἔδωσε μονάχα ἄλλοὺς χαρακτηρισμοὺς καὶ ξεχώρισε τὰ γνωρίσματα τοῦ καθενός. Βέβαια στὸν κύκλο του δὲν μπορέσανε νὰ χωρέσουν καὶ ἄλλοι νεότεροι ἄξιοι ποιητὴς, καθὼς ὁ Βάρναλης, ὁ Κυριακίης, ἡ Μυριώτισσα, ὁ Σταυλάς, ὁ Θ. Σταύρου, ὁ Κοινοῦλας κλπ. Ἄς ἔλλισουμε πὸς θὰ δοθεὶ νέα ευκαιρία γιὰ νὰ γνωριστῆ πλατύτερα ἡ λυρική μας ποίηση τῶν νεότερων χρόνων].

Ἡ σημερινὴ συγκέντρωση, κυρίως καὶ κύριοι, ἔχει σκοπὸ τὸ παρουσίασμα, με τὴν τέχνη τῆς άπαγγελίας, μνησικῶν άπό τοὺς νέους, τοὺς σύγχρονους νεοέλληνες τεχνίτες τοῦ σίχου, πὸν ἂν καὶ εἶναι γνωστοὶ στοὺς κύκλους τῶν άσχολουμένων με τὰ γραμματα, ὅμως τὸ πολὺ κοινὸ δὲν τοὺς ἔχει άκόμα προσέξει κ' ἔχη μήσει.

Ἡ νέα μας λυρική ποίηση, τὰ τελευταία χρόνια, δυνάμωσε, ἄνοιξε τὰ φτερά της, πέταξε σὲ οὐρανοὺς άνοιχτοὺς κὶ αντίκρισε πλατιοὺς ὁρίζοντες. Ἀγάλια ἀγάλια, μὰ πάντα σταθερά, κατόρθωσε νὰ ὑψωθῆ άπό τοὺς κοινούς, χλιοπατημένους καὶ καθιερωμένους δρόμους καὶ νὰ χαράξῃ μιὰ καινούργια γραμμὴ πὸν εἶναι πολὺ ἄξιοσημείωτη.

Ἔτσι ἡ λυρική μας ποίηση λυτρωμένη, λευτερωμένη, ξαναβροῆσε τὸ δρόμο τῆς άρχαίας ἀδερφῆς της.

Ὁ Ἀλκαῖος, ὁ Ἀνακρέοντας, ὁ Ἀλκμάν, ἡ Σαπφώ, κὶ άκόμα ὁ Θεόκριτος, ὁ Καλλίμαχος, ὁ Λυκόφρωνας, ὁ Μελέαγρος, ξαναγεννιούνται στὴν ἴδια γῆ καὶ ξαναβάλλουνε τ' ἀνθρώπινα αἰώνια αἰσθήματα. Κὶ ἂν δὲν προπέξει κανεὶς τὸ διάστημα τῶν αἰῶνων πὸν πέρασε, θάλεγε πὸς ἡ σημερινὴ μας ποίηση, ὅσο κὶ ἂν εἶναι συγχρονισμένη, ὅσο κὶ ἂν εἶναι ἔπηρεασμένη άπό τὴ νεώτερη πνευματικότητα, μένει ὅμως μιὰ ποίηση, με τὸν καθαρὸ ἑλληνικὸ χαρα-

χτῆρα της, πὸν ἀντικρίζουμε μέσα της τὰ δικὰ μας γαλάζια καὶ πράσινα χρώματα, χρυσωμένα με τοῦ μεσημβρινοῦ μας ἡλιου τὶς χαρούμενες ἀχτίδες, τὴ δικὴ μας άστροφεγγιὰ κὶ ὅταν άκόμα σκοτάδι ξαπλώνεται στὸ νοῦ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ.

Δὲ λέμε καὶ δὲν ὑποστηρίζουμε βέβαια πὸς φτάσαμ· σὲ ἀκμὴ, πὸς συντέλεσαμε θαύματα. Μὰ ὅ,τι ἔγινε πρέπει νὰ τὸ παρακολοθησοῦμε, νὰ τὸ ἐξηγήσοῦμε, γιὰ νὰ τὸ τὸ τοῦσοῦμε καὶ τὸ δικαιώσοῦμε.

Κὶ αὐτὸ τὸ γνώρισμα, αὐτὴ τὴν ἐξήγηση μᾶς τὴ χαρίζει, μαζί με ἄλλα, καὶ ἡ τέχνη τῆς άπαγγελίας. Τὸ ποῖημα, θάλεγα, κύριο προσορισμὸ ἔχει ν' ἀκούεται, νὰ ζωντανεύεται με τὴ φωνή. Ὅταν εἶστε συμμένος, βυθισμένος σὲ ἀνάγωση καὶ παύνετε συζητημένος τὸ νόημα, τὴν οὐσία τῆς ποιητικῆς σκέψης, αἰστανέστε ἔξαφνα, κίτι πὸν σᾶς ἀρέσει πολὺ, νὰ τὸ διαβίσετε δυνατῶ, νὰ τὸ ἀκούσετε με τὰ ἴδια σας αὐτιά, νὰ τοῦ δώσετε τὸν παλμὸ καὶ τὴ ζωντάνια πὸν κλείνει μέσα του τὸ καλλιτέχνημα. Αὐτὸ εἶναι ἡ άπαγγελία. Καὶ ἡ καλὴ άπαγγελία πὸν ἔξηγεὶ τὸ νόημα, πὸν βαθύνει σ' αὐτὸ, πὸν χροματίζει τὴ λέξη, τὴ φράση, πὸν δίνει τὴν ἑναλλαγὴ τοῦ τόνου στὸ δημιούργημα τοῦ ποιητῆ, εἶναι μιὰ ἀπόλαυση άπό τις πὸν ὑπέροχες. Κὶ ὁ πὸν ἄμουσος, ἀκούοντας τὸ ποῖημα, σὴν τῆς καρδιάς καὶ τῆς ψυχῆς τὸ ἀνίβρουσμα, ἀναβαφτισμένο στὴν ὁμορφιά τοῦ ζωντανοῦ λόγου, τὸ νομίζει σὰ δικὸ του μέσα στὴ θέρη τῆς ἀνίστασης πὸν τὸ ἐμψυχώνει. Ὅ,τι παλιὸ, ὅ,τι λησμονημένο, ὅ,τι θαμένο στὰ βάθη τῆς ὑπαρχῆς του παίρνει ξανά τὴ λάμψη καὶ τὴ φωτιὰ τῆς θείας ἐκείνης στιγμῆς τῆς ποιητικῆς δημιουργίας.

Ἐίπανε πὸς ἡ ποιητικὴ τέχνη εἶναι τὸ κορυφωμα τῶν τεχνῶν, γιατί μπορεὶ καὶ κλείνει αὐτὴ μόνη τὰ στοιχεῖα ὅλα τὰ καλλιτεχνικά. Μᾶς παρασταίνει τὰ ἔσωτερικὰ αἰσθήματα με τὸ μεγαλεῖο τῆς άρχιτεκτονικῆς, με τὴ δύναμη τῆς γλυπτικῆς, με τὴν πλαστικότητα τῆς ζωγραφικῆς καὶ με τὴ γλυκύτητα τῆς μουσικῆς. Μὰ περισσότερο ἡ άπαγγελία εἶναι ἡ μουσικὴ τοῦ λόγου. Καὶ τὸ ποῖημα πηγὴ του ἔχει τὸ τραγοῦδι. Τὰ μέσα λοιπὸν πὸν μεταχειρίζεται ἡ μουσικὴ γιὰ τὴν ἔκφρασή της, μποροῦμε ἄξιόλογα καὶ κατ' ἀναλογία νὰ τὰ ταιριάζουμε στὴν άπαγγελία. Τὸ ρυθμὸ καὶ τὸν χρόνον με τις πολυποίκιλες ἑναλλαγές του, τὸν τόνον με τις διαφορῆς του, άκόμα τὴν τόσο ὑποβλητικὴ παύση... Καὶ ὅμως με ὅλ' αὐτὰ ἡ άπαγγελία στέκεται σὴν ξεχωριστὴ τέχνη. Ἔχει τὰ δικὰ της μυστικά, τις ἰδιαιτέρους δυσκολίες της. Τὸ νὰ ζωντανεύετε ἕνα ποῖημα, εἶναι πολὺ ἀλιότιμο άπό τὸ νὰ παραστήσετε ἕνα διάλογο σὲ θεατρικὸ ἔργο. Ἄλλο τῆς σκηνῆς ἡ κουβέντα, ἡ φυσικότητα κ' ἡ ἀληθοφάνειά της

κι άλλο ή εμπύχωση τής μουσικής σκέψης του ποιητή σ' ένα λινοικό κομμάτι. Η ήποκριτική τέχνη εκεί κυριαρχεί, μα εδώ συντρέχει ένα μόνο στοιχείο: ή εξήγηση τής έννοιας του ποιητικού κειμένου, με τό χρώμα, με τό χαραχτήρα, με τόν τόνο που θά του δώσετε τη στιγμή που θά τό απαγγείλετε για να νιώση ό άκροατής και τις πιο λεπτές αισθητικές παραλλαγές στο σύνολο και στα καθέκαστα. Τόσο λίγο μά και τόσο πολύ.

Αυτές τις αισθητικές παραλλαγές μās τις χαρίζει τόσο συχνά ό ποιητής Λαύρας, που άντιπροσωπεύει τήν ήθογραφική, να ποιήσε, ποίηση στα νέα μας χρόνια. Ο ποιητής που τραγούδησε με χάρη και κομψότητα τους λαϊκούς θρύλους, τις έλληνικές θάλασσες, τα χωριά, τους κάμπους, τό άνθισμα τής άνοιξης και που με τη μελαγχολική του λύρα μās ξύπνησε στα βάρη του είναι μās μια νοσταλγική επιθυμία για τις χαμένες εδύσεις και τις άγύριστες χαρές τής πρώτης μας ζωής.

Ο στίχος του Λάουρα όσο λιτός, άπλός, άγαθός κι άν είναι τόσο μās δίνει μια τρυφερόη, άπαλή φυσική νότα που ήσθάλλει τη συγκίνηση και τήν παιητικότητα. Ο γλυκός του σκοπός βροίζει άμέσως άνταπόκριση στην έσωτερή μās λυρική διάθεση και ξεπνά τήν ήχώ τρυφού μās όσο κι άν είναι σβησμένη, όσο κι άν είναι κοιμισμένη σε βύθος μακρόχρονο. Ο ποιητής έχει φιλοσοφήσει τη ζωή, έχει ξεδιαλέξει τα όνειρα από τήν πραγματικότητα, έχει νιώσει τήν αξία τής ζωικής χαράς και τήν οδσία του πόνου, και ποθεί να πετάξη ψηλά, για να ιδή από κει τόν άνθρωπο κυκλωμένο, άλυσοδεμένο μέου στην κρύα παράδοση και τη σκλαβιά, για να τού ταλανίση τήν τύχη και να τού μοιολογήση τη δυστυχία. Δέν προχωρεί βέβαια, δέν όνειροκόεται, δέν ψάλλει τό λυτρωμό του άνθρώπου, μα τόν ποθεί, τόνε λαχταρά, τόν έλπίζει. Κ' έτσι ή μελαγχολική του διάθεση, δέ μένει σά σφραγίδα τελειωτική τής μούσας του, μα σάν κάτι διαβατικό, που εκεί στηρίζεται ό ποιητής για να παρατηρήσει τό γύρω του κόσμο, ν' άγναντέψη τόν όρίζοντα, να βρειστη στη θάλασσα τής ψυχής που τα αιστήματα όλοένα τήν άεροτριμιζούν.

Σχετική με τήν ποίηση του Λάουρα σε μερικά, μα και σε άλλα τόσο διαμορφωτική του Καρθαίου ή λύρα, που συνταιριάζει τήν πραγματικότητα τής ζωής με τη φιλοσοφική σκέψη. Η διάθεσή του είναι πάντα ήρεμη. Ένώ παρατηρεί τόν κόσμο ψύχραιμα κι άντικειμενικά, πάντα στο βύθος διακρίνει κανείς μίαν έξαιρετική αισθαντικότητα. Στο τραγούδι του προσαπεί να περιλάβει μια χαρά κ' ένα παιγνίδισμα, μα κάτω απ' όλα αυτά τι μεγάλη πίκρα υπάρχει για τήν άχάριστη ζωή, τι άπογοήτευση και πόση έγκαριότερηση!

Ο Καρθαίος είναι πεσιμιστής και τόν πεσιμισμό του αυτό θέλει να τόν πνίξη, να τόν άφανίση γιατί του χαλά τήν άπόλαψη τής

ζωής. Αυτή είναι ή κεντρική ιδέα που κατέχει τήν ποίησή του. Έδώ ή ζωή γελά και χαιρείται, μās δίνεται όλη δική μās, τήν κυνηγοίμε, άνοίγουμε τα χέρια να τήν πιάσουμε, να τη σφίξουμε στην άγκαλιά μās. Κι όμως παντοτεινά μās ξεφεύγει. Κάτι θλιβερό, κάτι μοιραίο μās κάνει να μήν μπορούίμε να πραγματοποιήσουμε ό,τι θέλουμε και λαχταροίμε με τόσο πόθο φλογερό. Κ' έρχεται ή αντίδραση. Μια φορά λοιπόν που ή ζωή μās κρύβει τόση πίκρα, τόσα βάσανα και μās έτοιμάζει τέλος άθλιο, άς τη χαρούμε, άς τη γλεντήσουμε όσο παίρνει.

Κράξε λαγούτα και βιολιά και γέμισ' τό ποτήρι, τραγούδι όί πόνοι να γενούν κ' όί θλίψες πανηγύρι.

Και όμως ή ποίηση αυτή του Καρθαίου, πόσο μās λυτρώνει τη μελαγχολία! Άγναντεύει τόν κόσμο με μάτι λοξό, είρωνικό κ' έτσι τα αιστήματα τής ματαιότητας και τής φθοράς που ψάλλει, παίρνουμε για μās ένα τόνο φυσικό και πεπωμένο και με τό κρυμένο του χιούμορ σκορπίζει γαλήνη μέσα στην ψυχή μās. Η μούσα του Καρθαίου είναι τετράγωνη, βαριά, ρεαλιστική. Δέ θέλει τους πολύπλοκους δρόμους και τις στενές στράτες και δέν ξαίρει τα φραστικά ίσοζυγίσματα και τις δεξιοτέχνες ίσορροπίες. Περπατά στερεά, γνωρίζει που βαδίζει κι άπλώνεται σε διάστημα που μπορεί κ' έχει τη δύναμη να τό περάσει. Ο Καρθαίος ποτίζει, τόν ποιητικό του κήπο με γνώση και σοφία, κ' έτσι τάνθη του είναι συχνά πολίχρωμα και πολυεύωδα.

(Στό έρχόμενο τό τέλος)

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ

Έσταυρωμένε μου γλωμέ, Κυθήρεια έσύ λαμπρή:
Άγαπημένοι μου θεοί, τό ίδιο κ' όί δυό ιεροί!
Μπρός στάσπρο τάγαλμα τής μιάς, στου άλλου τη
[ζουγοραφία,
δέεται ή ψυχή μου σ' έκσταση... Ω Πόνε κι ώ
[Όμορφιά!

Κάτω απ' τόν άπειρο ούρανό στόν κάμπο σάν βροθώ,
μακρυνά απ' τόν κόσμο, άγνότερη τη νιώθω τήν
[ψυχή μου,
ώλη όπως λούζεται στο φώς. Και μέσ στην έκστασή μου
μηδές πώς άλλοι είναι κακοί μπορώ να θυμηθώ...

Με όση λαχτάρα έγώ ποθώ του Χάρου τήν άγκάλη
με τόσο πάθος τη ζωή τη νοσταλγώ και πάλη.
Τήν πλάνα και γλυκιά ζωή, ξανά που τήν πιστεύω.
Ξεχνώντας, πώς τό θάνατο με κάνει να γερευώ.

Ω ήλιε μου, σάν τό φυτό που θρέφεται απ' τό
[φώς σου,
άχόρταγα ός στις ρίζες του βαθιά και τό ροιφιό,
έτσι ή ψυχή μου σπέρμα σου, κι άθάνατος άνθός σου.
διψά σε κι ως τα βάθη της σε πίνει τα κρυφά.

Σάν τάτι, έτσι τήν άνοιξη, τό νέο που καλπάζει
έτσι ό καλός μου όλος χαρά κι όλος όρημη προβαίνει.
Σάν χήτη τα πυρόξανθα μαλλιά του άνατνάξει
και τόν άγέρα τής ζωής άχόρταγα άνασαινει.

ΜΑΡΙΑ ΖΑΜΠΑ